

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBĖS IR TARNYBOS PASLAPČIŲ ĮSTATYMO NR. VIII-1443 2, 7, 12, 16, 17, 18
IR 20 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo Nr. VIII-1443 2, 7, 12, 16, 17, 18 ir 20 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) rengimą paskatino poreikis sudaryti teisinės sąlygas tarnybą aktyviajame kariuomenės personalo rezerve atliekantiems kariams turėti darbui ar susipažinimui su įslaptinta informacija reikalingas teises ar leidimus. Rengiant šias pataisas, į Įstatymo projektą buvo įtraukti Lietuvos Respublikos paslapčių apsaugos koordinavimo komisijos Krašto apsaugos ministerijai pateikti siūlymai tobulinti įstatyminį reglamentavimą: 2022 m. liepos 4 d. protokoliniu sprendimu Nr. 56-11 pasiūlyta tikslinti paslapčių subjekto apibrėžimą, 2023 m. vasario 21 d. protokoliniu sprendimu Nr. 56-1 pasiūlyta įvertinti poreikį keisti paslapčių subjekto ar tiekėjo darbuotojo sąvoką, 2023 m. gegužės 23 d. protokoliniu sprendimu Nr. 56-8 pasiūlyta tikslinti slaptinamos informacijos apie ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą ir jos valdytojus apimtį.

Įstatymo projekto tikslas – patobulinti galiojančią teisinį reguliavimą, siekiant užtikrinti efektyvesnę įslaptintos informacijos apsaugos procesą.

Įstatymo projekto uždaviniai:

- 1) sureguliuoti tarnybą aktyviajame kariuomenės personalo rezerve atliekančių karių darbo ar susipažinimo su įslaptinta informacija sąlygas;
- 2) numatyti galimybes akcinėms bendrovėms ar uždarosioms akcinėms bendrovėms tapti paslapčių subjektais, o stebėtojų tarybos ar valdybos nariams turėti galimybę gauti leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija;
- 3) patikslinti įslaptinamos informacijos kategorijas.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto rengimą inicijavo Krašto apsaugos ministerija. Įstatymo projektą parengė Krašto apsaugos ministerijos Administracijos departamento (direktorius – Audrius Baronas, tel. 8 706 80556, el. p. audrius.baronas@kam.lt) Informacijos apsaugos skyriaus vedėjas Darius Valatkevičius (tel. 8 706 82 022, el. p. darius.valatkevicius@kam.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo (toliau – Įstatymas) 2 straipsnio 17 dalyje apibrėžta paslapčių subjekto sąvoka – tai valstybės ir savivaldybės institucija, kurios veikla susijusi su informacijos įslaptinimu, išslaptinimu, įslaptintos informacijos naudojimu ir (ar) apsauga, tokiai institucijai pavaldi ar jos reguliavimo sričiai priskirta įstaiga, įmonė, kurioms suteiktas paslapčių subjekto statusas, pritarus Lietuvos Respublikos paslapčių apsaugos koordinavimo komisijai. Vadovaujantis šiuo apibrėžimu, paslapčių subjekto statusą turėjo/turi valstybinės įmonės: „Oro navigacija“, Lietuvos oro uostai, Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija, Registrų centras, Ignalinos atominė elektrinė. Vykstant valstybės valdomų įmonių pertvarkai į akcines bendroves ar uždarąsias akcines bendroves, tampa neaišku, ar pertvarkytos valstybinės įmonės – naujosios akcinės bendrovės ar uždarosios akcinės bendrovės – gali turėti savarankiško paslapčių subjekto statusą bei kaip turėtų būti organizuojamas įslaptintos informacijos administravimo procesas jose.

Įstatymo 2 straipsnio 18 dalyje numatyta paslapčių subjekto ar tiekėjo darbuotojo sąvoka – tai asmuo, kurį su paslapčių subjektu ar tiekėju sieja tarnybos ar darbo santykiai, taip pat asmuo, kuris, sudaręs praktinio mokymo, savanoriškos praktikos ar profesinės veiklos praktikos sutartį, paslapčių subjekte ar pas tiekėją atlieka praktiką. Įstatymas nenumato galimybės tokiais darbuotojais laikyti su paslapčių subjekto statusą turinčią akcinę bendrovę arba uždarąją akcinę bendrovę civilinius teisinius santykius sukuriančius stebėtojų tarybos ar valdybos narius. Pagal Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymą valdyba yra kolegialus bendrovės valdymo organas, stebėtojų taryba – kolegialus bendrovės veiklos priežiūrą atliekantis organas. Šių subjektų nariams vykdant įstatyme apibrėžtas su bendrovės valdymu ar jos veiklos priežiūra susijusias funkcijas tenka analizuoti ir vertinti įvairiausias bendrovės veiklos, jos turto ar finansų valdymo klausimus. Tokioje medžiagoje, susijusioje su nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių veikla, gali būti pateikiama ir įslaptinta informacija.

Įstatymo 7 straipsnio 1 ir 2 dalyse reglamentuojama, kokia informacija gali būti priskirta valstybės ar tarnybos paslaptims. Projektu siūlomi pakeitimai susiję su šiomis įslaptinamos informacijos kategorijomis:

1) pagal 1 dalies 13 punktą yra įslaptinami detalūs duomenys apie valstybės gynybai naudojamą oro erdvės stebėjimo ir kontrolės sistemą. Be oro erdvės stebėjimo ir kontrolės sistemos, Lietuvos kariuomenė valstybės gynybai naudoja ir jūrų erdvės stebėjimo ir kontrolės sistemą, tačiau savarankiško tokios sistemos detalių duomenų įslaptinimo pagrindo Įstatyme nenumatyta;

2) pagal 2 dalies 28 punktą yra slaptinami detalūs duomenys apie ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą ir jos valdytojus. Šiuo punktu Įstatymas buvo papildytas 2018 m. siekiant apsaugoti suvestinius duomenis apie ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą ir jos valdytojus (Lietuvos Respublikos Vyriausybės tvirtinamą sąrašą). Praktikoje kyla klausimų, ar šis punktas

nereikalauja slaptinti ir kitą su ypatingos svarbos informacine infrastruktūra susijusią informaciją: duomenų apie jos architektūrą, charakteristikas, kylančių rizikų įvertinimą ar pan.

Įstatymo 16 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad paslapčių subjekto darbuotojams teisė dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Riboto naudojimo“, suteikiama iki darbo (tarnybos) santykių nutraukimo arba iki renkamų ar skiriamų į pareigas asmenų įgaliojimų laiko pasibaigimo. Analogiškai 20 straipsnio 1¹ dalyje numatyta, kad asmeniui išduotas leidimas dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija netenka galios nuo darbo (tarnybos) santykių su paslapčių subjektu ar tiekėju nutraukimo, renkamų arba skiriamų į pareigas asmenų įgaliojimų laiko pabaigos. Vadovaujantis šiomis nuostatomis, visi į atsargą išleidžiami tikrosios karo tarnybos kariai, nors ir yra skiriami į tarnybą aktyviajame kariuomenės personalo rezerve ir priskiriami kariniams vienetams, netenka turėtos teisės dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Riboto naudojimo“, ar turėto leidimo dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija (aktyviajame kariuomenės personalo rezerve šiuo metu yra apie 2000 karių, turėjusių leidimus dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija). Aktyviojo rezervo kario atliekamos tarnybos aktyviajame rezerve trukmė – 10 metų. Šiuo laikotarpiu kiekvieną kartą pašaukti į mokymus ir pratybas (karinių žinių ir įgūdžių atnaujinimui planuojama kasmet pašaukti iki 200 aktyviojo rezervo karių) ar vykdyti tarnybos užduočių aktyviojo rezervo kariai turėtų iš naujo gauti atitinkamo lygio leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, o pabaigus mokymus ir pratybas ar vykdyti tarnybos užduotis – jo netektų. Toks tikrinimas yra perteklinis bei sunkiai įgyvendinamas atsižvelgiant į aktyviojo rezervo karių šaukimo bei asmenų tikrinimo procedūras.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Siekiant panaikinti teisinio reguliavimo spragą, Įstatymo 2 straipsnio 17 dalyje siūloma numatyti, kad paslapčių subjekto statusas galėtų būti suteiktas akcinei bendrovei arba uždarajai akcinei bendrovei (pitarus Lietuvos Respublikos paslapčių apsaugos koordinavimo komisijai). Atsižvelgiant į tai, kad pagal Įstatymo 4 straipsnio 1 dalį įslaptinta informacija, išskyrus užsienio valstybių, Europos Sąjungos ar tarptautinių organizacijų paslaptį sudarančią informaciją, yra Lietuvos Respublikos nuosavybė, siūloma įtvirtinti ribojimą, kad paslapčių subjekto statusas galėtų būti suteiktas tik tokiai akcinei bendrovei arba uždarajai akcinei bendrovei, kurios visus balsus visuotiniame acnininkų susirinkime suteikiančios akcijos priklauso valstybei, savivaldybei ar valstybės valdomai bendrovei. Papildžius sąvoką paslapčių subjekto statusas galės būti suteiktas buvusioms valstybinėms įmonėms. Atitinkama pataisa siūloma ir Įstatymo 12 straipsnio 3 dalies 7 punkte numatytoje Lietuvos Respublikos paslapčių apsaugos koordinavimo komisijos funkcijoje vertinti sprendimų dėl paslapčių subjekto statuso suteikimo projektus.

Įstatymo 2 straipsnio 18 dalyje siūloma numatyti, kad paslapčių subjekto darbuotoju būtų laikomas ir paslapčių subjekto statusą turinčios akcinės bendrovės arba uždarnosios akcinės bendrovės stebėtojų tarybos ar valdybos narys. Papildžius Įstatymą atsiras teisinis pagrindas stebėtojų tarybos ar valdybos nariams suteikti teisę dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Riboto naudojimo“, ar išduoti leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, o stebėtojų tarybos ar valdybos nariai, vadovaujantis principu „Būtina žinoti“, turės galimybę susipažinti su visa jų funkcijoms atlikti reikalinga informacija.

Įstatymo 7 straipsnyje siūlomi šie pakeitimai:

1) siekiant panaikinti teisinio reguliavimo spragą, 1 dalies 13 punktą siūloma tikslinti papildant, kad valstybės paslaptį gali sudaryti ne tik detalūs duomenys apie valstybės gynybai naudojamą oro erdvės stebėjimo ir kontrolės sistemą, bet ir analogiškai jūrų erdvės stebėjimo ir kontrolės sistemos duomenys;

2) siekiant teisinio aiškumo, 2 dalies 28 punktą siūloma reformuluoti nurodant, kad slaptinami detalūs suvestiniai ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros ir jos valdytojų sąrašo duomenys. Vadovaujantis siūloma formuluote bus aišku, kad slaptinamas tik visas ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros ir jos valdytojų sąrašas tokia apimtimi, kokia jį vadovaudamasi Lietuvos Respublikos kibernetinio saugumo įstatymo 5 straipsnio 3 dalimi patvirtino Lietuvos Respublikos Vyriausybė, o pavieniai duomenys apie bet kokią atskirą ar kelias ypatingos svarbos informacines infrastruktūras ir jos valdytojus nesudaro tarnybos paslapties.

Siekiant mažinti administracinę našą tikrinančioms institucijoms ir tikrinamajam asmeniui bei užtikrinti adekvatų personalo patikimumą, Įstatymo 16, 17, 18 ir 20 straipsnių pakeitimais siūloma sureguliuoti tarnybą aktyviajame kariuomenės personalo rezerve atliekančių karių darbo ar susipažinimo su įslaptinta informacija sąlygas. Pakeitimais yra siūloma:

1) į atsargą išleidžiamiems tikrosios karo tarnybos kariams palikti galioti suteiktą teisę dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Riboto naudojimo“, ar turėtą leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija. Teisę dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Riboto naudojimo“, arba leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija tokie kariai turėtų iki atleidimo iš tarnybos aktyviajame kariuomenės personalo rezerve dienos. Jeigu kariui buvimo aktyviajame kariuomenės personalo rezerve metu pasibaigtų turimo leidimo dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija galiojimas, karys, vadovaudamasis bendrosiomis Įstatymo nuostatomis, turėtų pildyti klausimyną iš naujo ir būtų tikrinamas pakartotinai;

2) nustatyti naują klausimyną, kurį turėtų užpildyti į pratybas, mokymus ar vykdyti tarnybos užduočių šaukiami tarnybą aktyviajame kariuomenės personalo rezerve atliekantys kariai, bei įpareigoti Antrąjį operatyvinių tarnybų departamentą prie Krašto apsaugos ministerijos tokius karius patikrinti. Ši procedūra siūloma atsižvelgiant į tai, kad į atsargą išleistas tikrosios karo tarnybos karys iš esmės gyvena civilinį gyvenimą, jo su krašto apsaugos sistema (kol nepašaukiamas į

pratybas, mokymus ar vykdyti tarnybos užduočių) nesieja tarnybos santykiai, jis nėra periodiškai instruktuojamas bei nevykdo kitų tarnybos krašto apsaugos sistemoje metu taikomų saugumo procedūrų ir yra ribotos galimybės užtikrinti tokio asmens patikimumą. Siekiant suvaldyti šią riziką yra siūloma patikrinimo procedūra;

3) tikrinti ne visus į pratybas, mokymus ar vykdyti tarnybos užduočių šaukiamus tarnybą aktyviajame kariuomenės personalo rezerve atliekančius karius, o tik tuos, kuriems pratybų, mokymų ar tarnybos užduočių vykdymo metu reikėtų dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Konfidencialiai“ ar aukštesne;

4) siekiant nesukurti pareigos aktyviajame kariuomenės personalo rezerve esančius karius tikrinti pernelyg dažnai (jei į pratybas, mokymus ar tarnybos užduočių vykdyti būtų šaukiami kas kelis mėnesius), siūloma numatyti išimtį, kad karys netikrinamas, jei nuo jo paskyrimo į aktyvų kariuomenės personalo rezervą dienos ar prieš tai buvusio tarnybą aktyviajame kariuomenės personalo rezerve atliekančio kario tikrinimo dienos nepraėjo 12 mėnesių.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta
Neigiamų teisinio reguliavimo pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas įstatymas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų įgyvendinimas verslo sąlygoms ir jo plėtrai įtakos neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, kitų galiojančių įstatymų keisti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas neprieštaruja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Iki įstatymo įsigaliojimo Vyriausybė turės pakeisti Asmenų, pretenduojančių gauti leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, tikrinimo ir teisės dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Riboto naudojimo“, suteikimo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. rugpjūčio 13 d. nutarimu Nr. 820 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo įgyvendinimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymui įgyvendinti biudžeto lėšų nereikės.

14. Rengiant Įstatymo projektą gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą negauta specialistų vertinimų.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

statymo projekto reikšminiai žodžiai: „paslapčių subjektas“, „paslapčių subjekto ar tiekėjo darbuotojas“, „teisė dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Riboto naudojimo“, „leidimas dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija“, „aktyvusis kariuomenės personalo rezervas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
